

HIV/AIDS ile Yaşayan Bireylerde Damgalanmanın Anksiyete, Depresyon ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi

Merve Kalyoncu Akdağ, Sümeyye Kazancıoğlu, Hasan Kaya, Meltem Arzu Yetkin

Ankara Şehir Hastanesi

Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği

Giriş

- Damgalama (stigmatizasyon), HIV/AIDS ile yaşayan bireylerde yaşam kalitesini, ruhsal iyilik halini ve tedavi arayışını olumsuz etkileyebilmektedir.
- HIV/AIDS ilişkili damgalama; toplumsal damgalama ve içselleştirilmiş damgalama şeklinde iki başlık altında değerlendirilmektedir.
- Toplumsal damgalamada kişi toplum tarafından ön yargı ve ayrımcılığa maruz kalır.
- Bu olumsuz inançları içselleştirmesi sonucunda ise içselleştirilmiş damgalama ortaya çıkar.

Amaç

- Ülkemizde HIV ile yaşayan kişi sayısı artmasına rağmen, HIV/AIDS ile ilişkili damgalanmayı çok yönlü değerlendiren çalışma sayısı oldukça azdır.
- Bu çalışmanın amacı; HIV/AIDS hastalarındaki damgalanma ile yaşam kalitesi, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Materyal-Metod

- Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği'nde en az üç ay süredir HIV/AIDS tanısı ile izlenen 54 hasta dahil edildi.
- Sosyodemografik Veri Formu
- HIV/AIDS Damgalama Ölçeği (HADÖ-H)
- Short Form-36 (SF-36) Yaşam Kalitesi Ölçeği
- Beck Depresyon Ölçeği
- Beck Anksiyete Ölçeği uygulandı.
- Veriler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile değerlendirildi.

Bulgular

- Yaş 41.01±12.8
- 47 (%87)erkek
- 23 (%42.6) çalışmıyor

Yaş	41,01 (12,8)
Eğitim	
İlkokul	17 (31,5)
Ortaokul	11 (20,4)
Lise	10 (18,5)
Üniversite	16 (29,6)
HIV ile enfekte olduğunu öğrenme süresi (yıl)	6,1 (4,1)
CD4+ sayısı	575,7 (323,8)
Cinsiyet	
Erkek	47 (87)
Kadın	7 (13)
Çalışma durumu	
Çalışıyor	31 (57,4)
Çalışmıyor	23 (42,6)
Medeni durum	
Evli	27 (%50)
Bekar	24 (44,4)
Boşanmış	1 (1,9)
Dul	2 (3,7)
Yaşadığı kişi	
Yalnız	12 (22,2)
Aile	38 (70,4)
Arkadaş	4 (7,4)
HIV ile enfekte olduğunu paylaşma durumu	
Evet	50 (92,6)
Hayır	4 (7,4)
Psikiyatri başvurusu	
Evet	20 (37)
Hayır	34 (63)
Psikiyatrik ilaç kullanma durumu	
Evet	18 (33,3)
Hayır	36 (66,7)
Ek hastalık varlığı	
Evet	17 (31,5)
Hayır	37 (68,5)
Enfekte olma yolu	
Korunmasız cinsel ilişki	52 (96,3)
Bilmiyorum	2 (3,7)

	Yaşamadım n (%)	Bir veya Daha Çok n (%)
İçselleştirilmiş damgalanma	12 (20,4)	42 (79,6)
Sözlü saldırı	31 (57,4)	23 (42,6)
Sağlık bakım ihmali	41 (75,9)	13 (24,1)
Sosyal izolasyon	44 (81,5)	10 (18,5)
Bulaş korkusu	25 (46,3)	29 (53,7)
İşyeri damgalama	49 (90,7)	5 (9,3)

Bulgular

- HADÖ-H olumsuz benlik algısı alt boyutu puanları ile SF-36 yaşam kalitesi ölçeğinin; fiziksel ve sosyal fonksiyon, duygusal rol güçlüğü, mental sağlık, vitalite (canlılık), ağrı, genel sağlık algısı alt ölçekleri arasında ters yönlü anlamlı ilişki saptandı.
- Sözel şiddet alt boyutu puanlarıyla, yaşam kalitesinin tüm alt ölçekleri arasında ters yönde anlamlı bir ilişki tespit edildi.
- Bulaşma korkusu, olumsuz benlik algısı, iş yerindeki damgalama alt boyutlarıyla; depresif ve anksiyete semptomları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptandı.
- Sağlık bakım ihmalıyla depresif semptomlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulundu.

Bulgular

	Fiziksel fonksiyon	Sosyal fonksiyon	Fiziksel rol güçlüğü	Duygusal rol güçlüğü	Mental sağlık	Vitalite	Ağrı	Genel sağlık algısı	Depresif semptomlar	Anksiyete semptomları
Olumsuz benlik algısı	-,444	-,478	-,230	-,384	-,472	-,405	-,306	-,503	,646	,449
p-değeri	,001	,000	,094	,004	,000	,002	,024	,000	,000	,001
Sözlü saldırı	-,563	-,387	-,368	-,322	-,515	-,451	-,436	-,479	,511	,502
p-değeri	,000	,004	,006	,018	,000	,001	,001	,000	,000	,000
Sosyal izolasyon	-,289	-,198	-,167	-,160	-,347	-,250	-,219	-,297	,374	,262
p-değeri	,034	,151	,229	,249	,010	,068	,112	,029	,005	,056
Bulaş korkusu	-,388	-,371	-,236	-,178	-,488	-,266	-,359	-,356	,454	,353
p-değeri	,004	,006	,086	,199	,000	,051	,008	,008	,001	,009
Sağlık bakım ihmali	-,262	-,322	-,307	-,260	-,328	-,277	-,266	-,213	,411	,262
p-değeri	,055	,018	,024	,058	,015	,042	,052	,121	,002	,056
İşyeri damgalama	-,331	-,248	-,289	-,221	-,290	-,301	-,366	-,358	,315	,369
p-değeri	,015	,070	,034	,109	,033	,027	,007	,008	,020	,006
Deneyimlenen damgalama	-,553	-,494	-,355	-,313	-,589	-,411	-,440	-,498	,583	,486
p-değeri	,000	,000	,008	,021	,000	,002	,001	,000	,000	,000

Tartışma

- Damgalanma hem ruhsal hem de fiziksel olarak olumsuz sağlık çıktılarıyla ilişkilendirilmektedir.
- Bu çalışmada;
- HIV/AIDS ile yaşayan bireylerin yaklaşık %80'inin içselleştirilmiş damgalama yaşadığı, yaklaşık yarısının da sözel şiddete maruz kaldığı ve bulaşma korkusu hissettikleri saptanmıştır.
- HIV/AIDS hastalarındaki damgalanmanın; yaşam kalitesini olumsuz etkilediği, depresyon ve anksiyete belirtileriyle ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Tartışma

- Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi,
- 50 erkek, HIV ile yaşayan birey
- HADÖ-H ve SF-36 yaşam kalitesi ölçeği
- HADÖ-H olumsuz benlik algısı alt boyutu puanları ile tüm SF-36 alt boyutları arasında ters yönlü anlamlı ilişki bulunmuş

Erkek HIV/AIDS hastalarında damgalanmanın yaşam kalitesi üzerine etkisi,
Kaya ve ark, Anadolu Psikiyatri Derg 2020;21(5):499-506.

Tartışma

- HIV ile yaşayan kişiler için damgalama göstergesi anketi (HIV Stigma indeks)
- 100 HIV ile yaşayan birey
- 2011 yılı

Tablo 1. Katılımcılara Göre HIV'le İlgili Damgalama ve Ayrımcılık Türleri ve Nedenleri

Damgalama ve Ayrımcılık Türü	Sayı (%)
Hakkında dedikodu yapılması	69 (69)
Sözel taciz, tehdit, incitilme	46 (46)
Aile aktivitelerinden dışlanma	10 (10)
Fiziksel olarak taciz ve/veya tehdit edilme	10 (10)
HIV durumu nedeniyle cinsel olarak istenmeme	10 (10)
Sosyal toplantı ve aktivitelerden dışlanma	8 (8)
Diğer HIYB tarafından ayrımcılık	7 (7)
Eşi veya aile üyesine HIV durumu nedeniyle ayrımcılık yapılması	7 (7)
Dini aktivitelerden dışlanma	2 (2)
HIV'le İlişkili Damgalamanın Nedenleri	
İnsanların bulaşma yollarını bilmemesi ve kendilerine bulaşma korkusu	45 (45)
İnsanların HIV'in utanç verici olduğunu düşünmesi, bu nedenle ilişki kurmamaları	25 (25)
HIV ile ilişkili belirtiler nedeniyle hasta görünme	20 (20)
Dini inançlar veya ahlaki yargılar	15 (15)
İnsanların yaşam tarzı veya davranışlarını onaylamaması	15 (15)

HIYB: HIV ile yaşayan bireyler.

Tartışma

- 440 HIV ile yaşayan birey
- %47.5'i içselleştirilmiş damgalanma bildirmiş.
- Yaşam kalitesini etkileyen en önemli parametreler finansal güçlükler ve çalışma durumu
- Kadın cinsiyet ve finansal güçlükler içselleştirilmiş damgalamayı etkileyen en güçlü belirleyiciler
- Yalnız yaşama ve çalışma durumu finansal güçlüklerin en önemli belirleyicileri olarak bulunmuş

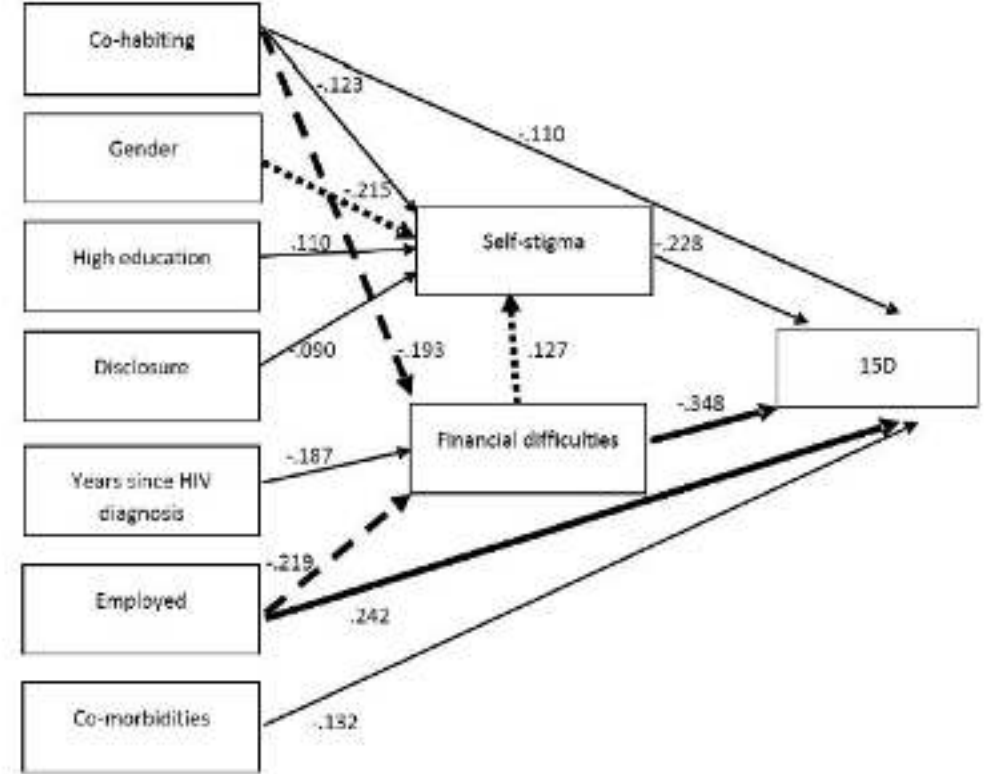

Figure 2. Path model of the sociodemographic and HIV-related variables associated with health-related quality of life.

HIV-related self-stigma and health-related quality of life of people living with HIV in Finland.

Nobre et al, Journal of the Association of Nurses in AIDS Care (2017), doi: 10.1016/j.jana.2017.08.006

Sonuç

- Damgalama, HIV ile yaşayan bireylerin yaşam kalitesini, ruhsal ve fiziksel durumunu olumsuz etkilemektedir.
- COVID-19 ncesi ve sonrası dönemleri birlikte değerlendiren, daha fazla sayıda HIV ile yaşayan bireyi içeren çalışmalar planlanmalıdır.

Teřekkür ederim.